

ІНСТИТУТ АРХЕОЛОГІЇ
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ

**АРХЕОЛОГІЧНІ
ДОСЛІДЖЕННЯ
В УКРАЇНІ
2017**

Головний редактор
БОЛТРИК Юрій Вікторович, канд. іст. наук

Редакційна колегія
БУЙСЬКИХ Алла Валеріївна, д-р іст. наук
ГОРБАНЕНКО Сергій Анатолійович, канд. іст. наук
ЗАЛІЗНЯК Леонід Львович, д-р іст. наук, проф.
ІВАКІН Гліб Юрійович (†), член-кореспондент НАН України, проф.
КУЛАКОВСЬКА Лариса Віталіївна, канд. іст. наук
ЛИТВІНЕНКО Роман Олександрович, д-р іст. наук, проф.
МОЦЯ Олександр Петрович, член-кореспондент НАН України, проф.
ОТРОЩЕНКО Віталій Васильович, д-р іст. наук, проф.
ПОТЄХІНА Інна Дмитрівна, канд. іст. наук
САПОЖНИКОВ Ігор Вікторович, д-р іст. наук
СКОРИЙ Сергій Анатолійович, д-р іст. наук, проф.
ТЕРПИЛОВСЬКИЙ Ростислав Всеволодович, д-р іст. наук, проф.
ЧАБАЙ Віктор Петрович, член-кореспондент НАН України, проф.

Затверджено до друку Вченою радою
Інституту археології НАН України

Прийм матеріалів:
Польовий комітет ІА НАН України
просп. Героїв Сталінграда, 12
м. Київ 04210
e-mail: adu.iananu@gmail.com
факс (044) 418-33-06

Виходить за підтримки
ВГО «Співка археологів України»

А-87 Археологічні дослідження в Україні 2017 р. — Київ: ІА НАН України, 2019. — 390 с.
ISBN 978-617-7810-01-7

Видання є щорічником, який готується до друку Польовим комітетом Інституту археології НАН України. Містить інформаційні повідомлення про роботу археологічних експедицій поточного польового сезону.

Стане в нагоді науковцям, студентам і всім, хто стежить за розвитком сучасної української археологічної науки.

УДК 904(477)

В оформленні обкладинки використано фото курганів на правому березі р. Сіверський Донець нижче схилом від Бахмутської траси (Бахмутка) поблизу с. Довге Слов'яносербського р-ну Луганщини (з відео Є. Ланга для публікації: S. Telizhko, S. Hardy «In the Line of Fire: the Situation with Archaeological Objects in Eastern Ukraine») та фото фрагменту аттичного чорнофігурного кратеру кола Лідосу (див.: В. Крутілов, Д. Чистов «Роботи Березанської експедиції у 2016 р. (ділянка «О-Західний»)), с. 166, рис. 3).

ISBN 978-617-7810-01-7

© Інститут археології НАН України, 2019
© Автори статей, 2019

Редактор: О. О. Білинський; оформлення обкладинки: А. В. Панікарський; верстка: С. А. Горбаненко

Підписано до друку 7.05.2019 р. Формат 60 × 84 1/8. Папір офсетний.

Друк офсетний. Гарнітура Antiqua. Обл.-вид. арк. 47,7.

Ум. друк. арк. 45,4. Тираж 300 прим. Зам.

Інститут археології Національної академії наук України; 04210, м. Київ, проспект Героїв Сталінграда, 12; www.iananu.org.ua

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції ДК № 6290 від 09.07.2018 р.

Тираж видруковано: ПП «Видавництво «Стародавній Світ»; тел.: (044) 599-34-43; e-mail: books@ancientry.org; www.ancientry.org

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції ДК № 3991 від 24.02.2011 р.

ВІННИЦЬКА ОБЛАСТЬ	
ПЕТРАУСКАС О., АВРАМЕНКО М. Розкопки пам'ятки черняхівської культури Попівка I на Вінничині	7
ВОЛИНСЬКА ОБЛАСТЬ	
БАЮК В. Роботи в Луцькому Історико-культурному заповіднику в 2016 р.	8
БАЮК В. Продовження дослідження давньої переправи Луцька	9
БАЮК В. Роботи в державному історико-культурному заповіднику м. Луцька в 2017 р.	10
ВЕРБА Т. Розвідки в Середньому Надстир'ї	13
СІЛАСВ О. Археологічний нагляд на об'єктах Локачинського газового родовища	14
ДНІПРОПЕТРОВСЬКА ОБЛАСТЬ	
МЕЛЬНИК О., ОТРОЩЕНКО В., СТЕБЛИНА І. Дослідження Криворізької експедиції	18
ПОЛІН С., ДАРАГАН М. ЧЕРНИХ Л. Розкопки скіфських курганів біля м. Покров	20
ДОНЕЦЬКА ОБЛАСТЬ	
БРОВЕНДЕР Ю., ПОЛІДОВИЧ Ю. Розкопки курганів на півночі Донеччини	23
ШЕВЧЕНКО І. Поховання кола Бабине, відкрите в зоні бойових дій на Донеччині	25
ЖИТОМИРСЬКА ОБЛАСТЬ	
ГНЕРА В., ОЛЕНИЧ М. Розвідка в Брусилівському районі Житомирщини	27
ІЄВЛЄВ М, ПЕТРАУСКАС А., ТАРАБУКІН О., ХАДАДОВА М. Розкопки на Замковій горі в Житомирі	28
ПЕТРАУСКАС А. Археологічні дослідження в м. Малин	30
ПЕТРАУСКАС А. ПЕТРАУСКЕНЕ А. Проведення розвідок в Коростенському районі Житомирщини	31
ПЕТРАУСКАС А., ХАДАДОВА М. Виготовлення репліки маневицького монооксида в Олевську ...	32
ПЕТРАУСКАС А., ХАДАДОВА М. Дослідження древлянського колодязя в Олевську	34
ПЕТРАУСКАС А., ХАДАДОВА М. Дослідження на Північному городищі літописного Воззягля ..	35
ЗАКАРПАТСЬКА ОБЛАСТЬ	
МОЙЖЕС В. Дослідження середньовічних церков Закарпаття	38
ПРОХНЕНКО І. Дослідження північного валу Малокопанського городища	41
ПРОХНЕНКО І., ЖИЛЕНКО М. Дослідження Середнянського замку	44
ПРОХНЕНКО І., ЖИЛЕНКО М. Розкопки Королівського замку Нялаб	47
ЗАПОРІЗЬКА ОБЛАСТЬ	
АНДРУХ С., ТОЩЕВ Г. Розкопки на Мамай-Горі у 2017 р.	51
АНТОНОВ А. Охоронні розкопки заgonу Запорізького обласного краєзнавчого музею	51
ДЖОС В. Археологічні розвідки в охоронній зоні Національного історико-культурного заповідника «Кам'яна Могила»	52
ДРОВОСЕКОВА О. Дослідження «Палацу» на території Історико-архітектурного музею-заповідника «Садиба Попова»	53
ЄЛЬНИКОВ М. Дослідження поселення Мечеть-Могила у 2017 р.	56
КОТОВА Н., КЮСАК Д., СПИЦИНА Л. (†), ТУБОЛЬЦЕВ О., ДЖОС В., МАХОРТИХ С. Розкопки поселення Кам'яна Могила I	57
ТОЩЕВ А. Дослідження Сорочинської балки біля с. Велика Знам'янка	57
ТОЩЕВ Г., ТУБОЛЬЦЕВ О., АНДРУХ С. Розкопки периферії могильника «Солоха»	58
КИЇВ	
ІВАКІН Г. (†), БАРАНОВ В., ІВАКІН В., ЗОЦЕНКО І., БІБІКОВ Д., ОЛЕНИЧ А., ПЕРЕВЕРЗЄВ С. Науково-рятивні дослідження Архітектурно-археологічної експедиції ІА НАНУ на території м. Києва	59
ІВАКІН Г. (†), БАРАНОВ В., ЗОЦЕНКО І., ІВАКІН В. Дослідження у Феофанії	62
КОЗЛОВСЬКИЙ А., КРИЖАНОВСЬКИЙ В. Залишки давньоруського поселення в Копиревому кінці	65
КОЗЛОВСЬКИЙ А., КРИЖАНОВСЬКИЙ В. Дослідження давньоруського кладовища по вул. Кудрявській, 24-А	69
КОЗЛОВСЬКИЙ А., КРИЖАНОВСЬКИЙ В. Дослідження по вул. Михайлівській, 10 в	70
КОЗЮБА В. Розвідки на території Києва	74
ТАРАНЕНКО С., МИСЬКО Ю., БАЛАКІН С., ПАБАТ О. Археологічний сезон 2017 р. у Національному Києво-Печерському історико-культурному заповіднику	76
КИЇВСЬКА ОБЛАСТЬ	
ВІДЕЙКО М. М., ВІДЕЙКО М. Ю., СЛЕСАРЄВ Є. Розвідки в Обухівському районі Київської області	79
ГОТУН І., КАЗИМІР О., ШАХРАЙ Д., ГУНЬ М., ТАЙКОВА С. Осередок давньоруського язичництва у передмісті Києва	81
ГОТУН І., ПЕТРАУСКАС А., КАЗИМІР О., ШАХРАЙ Д., БАБЕНКО Р., СУХОНОС А., ГУНЬ М. Шляхами Вікентія Хвойки	84
ГОТУН І., СУХОНОС А., КАЗИМІР О., СИНІЦЯ Є., ГУНЬ М. Вивчення північної периферії селища Ходосівка-Рославське	86
ІВАКІН В., ІВАКІН Г. (†), БАРАНОВ В., БІБІКОВ Д., ПЕРЕВЕРЗЄВ С., МИЛАШЕВСЬКИЙ О. Дослідження балтського могильника XI–XII ст. на Пороссі	89
КАДУН А. Обстеження підземного об'єкта в Гребенях	91
КАЗИМІР О., ГОТУН І., ШАХРАЙ Д., ОСИПЕНКО М., НЕПОМ'ЯЩИХ В., ГУНЬ М., ЛОЗНИЦЯ Т. Дослідження північно-східної частини Софійського-Борщагівського селища	92

КАЗИМІР О., ГОТУН І., ШАХРАЙ Д., СИНІЦЯ Є., БАБЕНКО Р., ГУНЬ М., ЛОЗНИЦЯ Т. Продовження розкопок південної частини поселення Софіївська Борщагівка	95	СЛАЄВ О., НАЗАР І., КІСЛЕВИЧ Ю., КОВАЛЬСЬКИЙ-БЛОКРИЛИЙ Я. Розвідкові дослідження на Львівщині	143
МОЦЯ О., ГОТУН І., ПЕТРАУСКАС А., ШАХРАЙ Д., БАБЕНКО Р., ЧЕРНОВОЛ Д. Давньоруське городище в Гребенях за результатами нових робіт	98	ФИЛИПЧУК А. Роботи на території Пліснеського археологічного комплексу	144
ОСАДЧИЙ Р., ПОНОМАРЕНКО В., СОРОКУН А., ТОЛКАЧОВ Ю., ШИДЛОВСЬКИЙ П. Погреби – Старуха – пам'ятка первісної археології в Нижньому Подесенні	101	ФИЛИПЧУК А., ЗАВІТІЙ Б., ЛЯСКА В. Підсумки робіт у Золочівському районі Львівщини	144
ПЕТРАУСКАС А., ГОТУН І. Розвідкові роботи у Ржищеві	103	ШНИЦАР М. Дослідження в історичній частині міста Львова	145
ПЕТРАУСКАС А., ГОТУН І., КАЗИМІР О. Обстеження пам'яток Київщини	105	МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛАСТЬ	
ПЕТРАУСКАС О., АВРАМЕНКО М. Охоронні дослідження на правобережній Київщині	107	БОНДАРЕНКО Д., СМІРНОВ О. Античне святилище Вікторівка I	148
ПЕТРАУСКАС О., ОСАУЛЬЧУК О., СЛАЄВ О. Результати археологічних розвідок в Київській області	108	БУЙСЬКИХ А., ТВАРДЕЦЬКИЙ А., НОВІЧЕНКОВА М. Дослідження південно-східної частини римської цитаделі в Ольвії	149
ТЕТЕРЯ Д., ПРЯДКО О. Розвідки на нижній та середній течії р. Трубіж	109	БУЙСЬКИХ А., ФОРНАСЬ Є., КУЗЬМЩЕВ О. Дослідження ольвійського передмістя	152
ТОЛКАЧОВ Ю., КОЛОСОВ Ю. (†), ОСАДЧИЙ Р., ПОНОМАРЕНКО В. Розвідки в с. Лісники на Київщині	110	БУЙСЬКИХ А., ШЕЙКО І., ДІДЕНКО С., КОЗЛЕНКО Р. Дослідження в Ольвії (ділянка Р-25) ..	155
ЧМІЛЬ Л., КОЗЮБА В., ОЛЕНИЧ А. Розвідки в Іванківському районі Київської області	113	ГОРБЕНКО К. Розкопки укріпленого поселення доби фінальної бронзи Дикий Сад	157
КІРОВОГРАДСЬКА ОБЛАСТЬ		ІВЧЕНКО А. Дослідження на некрополі Ольвії ..	161
БЕЛЕНКО М., ГРИЦИК Ю., КОЛИБЕНКО В., ОСИПЕНКО М. Розвідки Національного музею історії України	114	КРУТІЛОВ В., СМІРНОВ О. Розкопки сакрального комплексу на Березані	164
ЗАЛІЗНЯК Л., ВЕТРОВ Д., ХОПТИНЕЦЬ І., БЕЛЕНКО М., НЕЗДОЛІЙ О. Підсумки дослідження палеолітичних стоянок долини річки Велика Вись у 2006–2017 рр.	116	КРУТІЛОВ В., ЧИСТОВ Д. Роботи Березанської експедиції у 2016 р. (ділянка «О-Західний»).	165
КЮСАК Д. Розкопки багатощарової пам'ятки Мельнична круча	119	КРУТІЛОВ В., ЧИСТОВ Д. Дослідження на острові Березань (ділянка «О-Західний»)	167
КЮСАК Д., ДЕНИСЮК В., КОЛЕСНИЧЕНКО А. Розвідки пам'яток неоліту – енеоліту в Гайворонському та Благовіщенському районах Кіровоградщини	120	ПІСТРУЛІ І., ГЛАВЕНЧУК А. Дослідження пізньопалеолітичного поселення Анетівка II	169
КОЗИР І., БОРОВИК Т., ПАНЧЕНКО К., СИЧОВ М., ЧОРНИЙ О. Роботи експедиції Центральноукраїнського державного педагогічного університету ім. Володимира Винниченка	121	СМІРНОВ О., БОНДАРЕНКО Д., ЗАПОРОЖЕЦЬ О. Розвідки в Бондарівському урочищі ..	172
НЕЗДОЛІЙ О. Розвідкові дослідження поблизу села Коробчине	125	ФОМЕНКО В., ТОВКАЙЛО М., М. ДЯЧЕНКО М. Розкопки багатощарових пам'яток Гард та Лідина Балка на Південному Бузі	173
ОРЛИК О., ТУПЧІНКО М. Розвідки на Кіровоградщині	128	ОДЕСЬКА ОБЛАСТЬ	
СКОРИЙ С., ОРЛИК О., ЗИМОВЕЦЬ Р. Дослідження кургану на півдні Кіровоградщини	130	КЮСАК Д. Розвідки пам'яток неоліту – енеоліту в Савранському та Балтському районах Одеської області	175
ЛУГАНСЬКА ОБЛАСТЬ		САВЕЛЬЄВ О., КОВАЛЬСЬКИЙ Л. Розвідка на правому березі озера Сасик (Кундук)	175
ТЕЛІЖЕНКО С. Дослідження в урочищі Гапчин Ліс (смт Сватове, Луганська область)	132	САПОЖНИКОВ І., ІВАНОВА С., БОГУСЛАВСЬКИЙ Г., МАСЮТА Д., САВЕЛЬЄВ О., САВЕЛЬЄВА К., КОВАЛЬСЬКИЙ Л. Дослідження в Одеській області	177
ТЕЛІЖЕНКО С., ВЕСЕЛЬСЬКИЙ А., ІВАНИЦЬКИЙ В. Розвідки на території Луганської області	133	ТЕСЛЕНКО І., БОГУСЛАВСЬКИЙ Г., КРАСНОЖОН А., ТЕЛІЖЕНКО С. Дослідження на території Білгород-Дністровської фортеці	179
ЛЬВІВСЬКА ОБЛАСТЬ		ПОЛТАВСЬКА ОБЛАСТЬ	
КОРЧИНСЬКИЙ О., ПАВЛІВ Д., ПЕТЕГИРИЧ В. Розвідки на території заповідника «Стільське городище»	137	БАШКАТОВ Ю., БІТКОВСЬКА Т., ПЕФТІЦЬ Д. Дослідження поселення доби пізньої бронзи – раннього залізного часу Єриствівка II	183
ОНИЩУК Я., БЛАС Н., СТЕБЛІЙ Н., ПОГОРАЛЬСЬКИЙ Я. Дослідження могильника ранньоримського часу Карів I у Західному Побужжі ..	138	ГРЕЧКО Д., КРЮТЧЕНКО О., РЖЕВУСЬКА С. Дослідження Більського археологічного комплексу	185
		КОВАЛЕНКО О., ЛУГОВИЙ Р. Розкопки на теренах сотенного містечка Балаклія	189
		ПУГОЛОВОК Ю. Дослідження Глинського археологічного комплексу	190
		ПУГОЛОВОК Ю. Розкопки Опішнянського городища	192
		РЕЙДА Р., ГЕЙКО А., САПЕГІН С. Дослідження Шишацького могильника	193

СУПРУНЕНКО О., КУЛАТОВА І. Стела з околиць Бутенок	194	ЛЮБИЧЕВ М., МИЗГІН К., ШУЛЬТЦ Е., ВАРАЧОВА К., ФЛАТОВ Д. Дослідження пам'яток пізньоримського часу на Харківщині	252
СУПРУНЕНКО О., МЕЛЬНИКОВА І., ТКАЧЕНКО О., ЯРЕМЧЕНКО В. Наглядні роботи на передгородді Полтавської фортеці	196	ОКАТЕНКО В. Нові поселенські структури скіфського часу на Харківщині	253
СУПРУНЕНКО О., ОСАУЛЬЧУК О., ШЕРСТЮК В. Обстеження траси автообходу навколо смт Чутове	198	ОКАТЕНКО В., СКОРИЙ С., ЗИМОВЕЦЬ Р. Дослідження Дуншівської курганної групи Люботинського могильника скіфської доби	257
СУПРУНЕНКО О., ШЕРСТЮК В. Курган з неолітичним похованням поблизу с. Мильці	200	ОКАТЕНКО В., СКОРИЙ С., СВИСТУН Г. Дослідження кургану доби бронзи біля с. Настеньківка	263
СУПРУНЕНКО О., ШЕРСТЮК В. Роботи на селищі козацької доби Настасівка II	203	ПЕЛЯШЕНКО К. Розкопки Циркунівського городища	265
СУПРУНЕНКО О., ШЕРСТЮК В. Розкопки курганного могильника скіфського часу біля с. Покровська Багачка	206	СКИРДА В. Нова пам'ятка пенківської культури на Харківщині	266
ШАПОРДА О. Дослідження Історико-культурного заповідника «Більськ»	208	СЛЕДЮК Д., ОКАТЕНКО В., ГОЛУБЄВА І., СВИСТУН Г. Дослідження української лінії укріплення на Харківщині	267
ШРАМКО І. Роботи на Західному укріпленні Більського городища	212	СНІЖКО І., БАБЕНКО Л. Дослідження пізньопалеолітичної стоянки біля с. Кам'янка	272
ШРАМКО І., ЗАДНІКОВ С. Дослідження округи Більського городища	213	ЮРЧЕНКО А. Роботи в Чугуївському районі ...	274
ШРАМКО І., ЗАДНІКОВ С. Дослідження могильника Скоробір	213		
РІВНЕНСЬКА ОБЛАСТЬ		ХЕРСОНСЬКА ОБЛАСТЬ	
БАРДЕЦЬКИЙ А., ВЕРТЕЛЕЦЬКИЙ Д. Розкопки укріпленого поселення трипільської культури етапу СІ Мирогоща-15 на Рівненщині	215	БЛЯЄВА С., ГУЛЕНКО К., ФІАЛКО О. Дослідження Південної середньовічної експедиції ІА НАНУ	276
ВОЙТЮК О. Дослідження пізньосередньовічного Острога	218	ВОЛКОВ А. Розвідка на Кам'янській Січі та поблизу села Республіканець	277
ВОЙТЮК О. Розкопки в Рівненському замку ...	221	ГЕРАСИМОВ В., РЕЙДА Р. Дослідження Чорноморської міжнародної підводної археологічної експедиції	280
ПШЕНИЧНИЙ Ю. До історії острова Кемпа у Дубні	222	ДЗНЕЛАДЗЕ О., СІКОЗА Д. Розвідки на пізньоскіфських пам'ятках Низового Дніпра ...	281
САМОЛЮК В., ВОЙТЮК О., МАРЧУК А. Дослідження крипти костелу Благовіщення Пресвятої Діви Марії у смт Клевань	226	НИКОНЕНКО Д., МАТЕРА М. Дослідження Консуловського городища	281
		СИМОНЕНКО О., СІКОЗА Д., ДЗНЕЛАДЗЕ О. Дослідження могильника Червоний Маяк	283
СУМСЬКА ОБЛАСТЬ		ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСТЬ	
БЛИНСЬКА Л., БЛИНСЬКИЙ О., ДЕМІНА А. Розвідки на території Сумської області.	228	ГЕРШКОВИЧ Я., КУШТАН Д., ПОЗІХОВСЬКИЙ О. Розкопки кургану та зольників фіналу доби бронзи – раннього залізного віку на теренах м. Нетішин	285
ГРЕЧКО Д., БЕРЕСТ Ю., КОРОТЯ О., КРЮТЧЕНКО О., ОСАДЧИЙ Є., ПУГОЛОВК Ю., ШАПОРДА О. Розвідки на Сумщині	229	СТАРЕНЬКИЙ І., ЛЕВІНЗОН Є. Розвідка в околицях сіл Баговиця та Бакота	286
КАРАВАЙКО Д., ПЛАКСІНА О. Дослідження городища Ширяєве на Сеймі	232	ЯКУБОВСЬКИЙ В., ТИМКІВ С. Дослідження в Національному заповіднику «Кам'янець»	288
ТЕРПИЛОВСЬКИЙ Р., НІКІТІН Ю., ЖАРОВ Г., ШУЛЬГА О. Дослідження Лівобережної археологічної експедиції в 2016 р.	236		
ТЕРПИЛОВСЬКИЙ Р., НІКІТІН Ю., ЖАРОВ Г., ШУЛЬГА О. Роботи Лівобережної комплексної археологічної експедиції	237	ЧЕРКАСЬКА ОБЛАСТЬ	
ШУПІК (ФЕДОСОВА) Г. Розвідки у Шосткинському районі Сумщини	238	БАШКАТОВ Ю., БІТКОВСЬКА Т. Дослідження на поселенні біля с. Івківці на Чигиринщині ...	291
		БОЛТРИК Ю., ДІДЕНКО С., КАРМАЗІНА Л., ПРОБИЙГОЛОВА О., ЧЕРНИШ С. Хроноіндикатори городища на горі Лисуха (гончарні артефакти)	292
ХАРКІВСЬКА ОБЛАСТЬ		БОЛТРИК Ю., КАРМАЗІНА Л., ПРОБИЙГОЛОВА О. Металообробний комплекс пізньоримського часу городища Лисуха	294
АКСЬОНОВ В., ПЕЛЯШЕНКО К., ХОРУЖА М. Дослідження Нетайлівського могильника	239	БОЛТРИК Ю., КАРМАЗІНА Л., ПРОБИЙГОЛОВА О., ОЧЕРЕТНИЙ С. Житлово-господарські комплекси городища Лисуха	297
АКСЬОНОВ В., СКИРДА В. Дослідження Верхньосалтівського катакомбного могильника	240	БОЛТРИК Ю., КАРМАЗІНА Л., ПРОБИЙГОЛОВА О., ОЧЕРЕТНИЙ С. Оборонні споруди городища на горі Лисуха	302
ГОЛУБЄВА І., В. ОКАТЕНКО В., ГОЛУБЄВ А., СВИСТУН Г. Охоронні дослідження на території м. Харків та Харківської обл.	242	МОГИЛОВ О., РУДЕНКО С., ПАНЧЕНКО К., ЛЯШКО Ю. Розкопки Мотронинського городища	306
КВІТКОВСКИЙ І., СВИСТУН Г. Розвідки в зміївському та печенізькому в. Колода.	247		
КОЛОДА В. Дослідження городища в с. Мохнач та його околиць	250		

ПОЛТАВЕЦЬ В., МОГИЛОВ О., КОЗАК О., РУДЕНКО С. Розкопки на Замковій Горі в Чигирині	307	СКОРОХОД В., МАНІГДА О., ЗОЦЕНКО І., СТЕПАНЕНКО С. Топографічна зйомка городища, посаду та подолу в ур. Коровель біля с. Шестовиця (обстеження, обміри та аналіз стану пам'ятки) ..	339
ПРОБИЙГОЛОВА О., БОЛТРИК Ю., ОЧЕРЕТНИЙ С., КУШТАН Д., КАРМАЗІНА Л., ЧЕРНИШ С. Поселення енеоліту – доби бронзи на «висоті 175,1» біля с. Бучак на Канівщині	310	СКОРОХОД В., МАНІГДА О., ЗОЦЕНКО І., СТЕПАНЕНКО С. Топографічна зйомка курганних груп Шестовицького некрополя (обстеження, обміри та аналіз стану пам'ятки)	343
ПРЯДКО О. Розвідки на території Лівобережної Черкащини	314	СКОРОХОД В., МОЦЯ О., СИТА Л., ЖИГОЛА В. Дослідження городища та посаду Виповзівського археологічного комплексу	345
СКИБА А., БАРАНОВ В. Нові дослідження на Пастирському городищі	317	СКОРОХОД В., СИТА Л., СОРОКІН С. Дослідження Седнівського археологічного комплексу	347
ЧЕРНИШ С., КУЗЬМИЧ Д. Комплекс кухонного посуду скіфського часу з с. Студенець на Канівщині	320	ЧЕРНЕНКО О., КЕДУН І. Дослідження у Новгород-Сіверському	349
ШИДЛОВСЬКИЙ П., ЕЗАРТС П., ЦВІРКУН О., ЧИМИРИС М. Стратиграфічні дослідження Межирицької стоянки	321	ЧЕРНЕНКО О., ЛУЦЕНКО Р., КРАВЧЕНКО Р. Дослідження на території Мезинського Національного природного парку	350
ЧЕРНІВЕЦЬКА ОБЛАСТЬ		ЧЕРНЕНКО О., НОВИК Т. Дослідження на території стародавнього Чернігова	352
ПЕТРАУСКАС О., АВРАМЕНКО М. Роботи на могильнику черняхівської культури Комарів 1 ..	325	МЕТОДИ ПРИРОДНИЧИХ НАУК В АРХЕОЛОГІЇ	
ПЕТРАУСКАС О., ДЕРЕВ'ЯНКО О., ШИШКІН Р. Дослідження ремісничої факторії черняхівської культури в Комарові на Подністрів'ї	325	КУШНІР А. Палеогрунтознавчі дослідження 2017 р.	355
ПЕТРАУСКАС О., МИЛЯН Т., КАРЛСЕН Х.-Й., ХЕГЕВИШ М. Підсумки досліджень біля с. Комарів ..	327	НЕСТЕРОВСЬКИЙ В., АНДРЕЄВ О. Аналітичні дослідження артефактів у 2017 р.	357
ЧЕРНІГІВСЬКА ОБЛАСТЬ		ГОШКО Т., АНІСТРАТЕНКО В., ГОТУН І. Дослідження перламутрового хрестика з Ходосівки ...	361
ВЕРЕМЕЙЧИК О., БОНДАР О. Дослідження Любецької експедиції	329	ГОРБАНЕНКО С. Палеоетноботанічні визначення 2017 р.	362
КЕДУН І., ПАРХОМЕНКО О. Дослідження в м. Ніжин та його околицях	330	ГОРОБЕЦЬ Л. Орнітологічні визначення 2017 р. ..	371
КРАВЧЕНКО Р. Дослідження городища в ур. Ведмедки біля с. Шабалинів	332	БІТКОВСЬКА Т. Визначення ссавців	373
МОЦЯ О., КАЗАКОВ А. Роботи лівобережної експедиції	333	КОЗАК О. Антропологічні та палеопатологічні експертизи 2017 р.	375
НОГІН Є. Дослідження неолітичних поселень Чернігівщини	334	КОЗАК О., НАЗАРОВА Т., РУДИЧ Т. Дослідження антропологічного матеріалу з розкопок могильника у с. Червоний Маяк у 2016 р.	377
ПОЧИНОК Е. Розвідка на території Козелецького району Чернігівщини	335	ПОТЄХІНА І. Перші результати вивчення МтДНК і повного геному трипільців.	383
СИТИЙ Ю., МЕЗЕНЦЕВ В. Дослідження у Батурині	336	ПОТЄХІНА І., ДОЛЖЕНКО Ю. Антропологічні матеріали з розкопок у старому місті, Вінниця. ...	384
СКОРОХОД В., КАПУСТІН К. Дослідження подолу Виповзівського городища	338	СЛОБОДЯН Т. Дослідження тілопальних поховань у 2017 році	387

Т. Верба

РОЗВІДКИ В СЕРЕДНЬОМУ НАДСТИР'І

Протягом польового сезону співробітниками відділу давньої історії Волинського краєзнавчого музею проводились археологічні розвідки у середньому Надстир'ї. У ході робіт було проведено візуальні обстеження та знято обміри оборонних конструкцій на території пам'ятки Крупа 11 «Замчище», локалізовано описаний В. Антоновичем курган невідомого часу біля с. Бортяхівка, проведено шурфування на поселенських пам'ятках у селах Буяни та Крупа.

Бортяхівка. У ході розвідок виявлено та обстежено дві пам'ятки археології. Бортяхівка 1 — курган невідомого часу на південній околиці села. Курган частково зруйнований, імовірно належить до епохи бронзи, має висоту до 1,5 м та діаметр понад 20 м. Бортяхівка 2 — пам'ятка литовсько-польського періоду, на поверхні трапляються фрагменти димленої та полив'яної кераміки XVI—XVIII ст. Пам'ятка розташована у центральній частині села поруч з господарським двором, приблизна площа 1 га.

Крупа. Проведено обміри пам'ятки «Крупа 11», яка являє собою замчище, розташоване у західній частині села на природному мисоподібному майданчику першої надзаплавної тераси правого берега р. Стир (рис. 1). північної та західної сторін майданчик має круті схили висотою до 16 м, з півдня і сходу немає виразних природних меж. Рельєф верхнього майданчику рівнинний. Внутрішня частина замчища на даний момент активно розорюється.

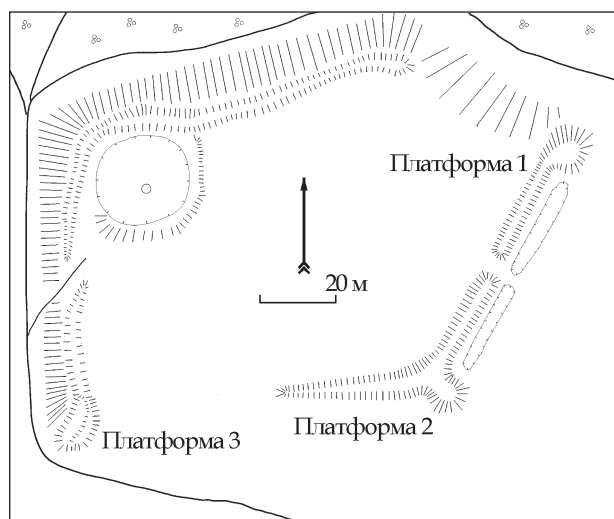

Рис. 1. План пам'ятки «Крупа 11»

Замок має неправильну п'ятикутну форму, із сторонами різної довжини. Східна, найбільш збережена сторона оборонного комплексу складається з валу, двох виступаючих земляних платформ по його краях, в'їзного майданчику та рову. Північно-східна земляна платформа (№ 1) має форму нечіткого видовженого п'ятикутника, що прилягає до куртини південно-східною стороною. Східна частина валу являє собою лінію, загальна довжина якої сягає 74 м. Приблизно посередині вал розділений в'їзним майданчиком і розділяє оборонну лінію на північну та південну частини. Південно-східна земляна платформа (№ 2) має форму нечіткого п'ятикутника, що прилягає до валу північно-західною стороною. Безпосередньо перед валом та між платформами 1 і 2 розташований рів, перерізаний земляною площадкою, що переходить у в'їзний майданчик. У південній частині замку до східного валу в місці його з'єднання з платформою 2 прилягає південний вал, який має довжину біля 50 м

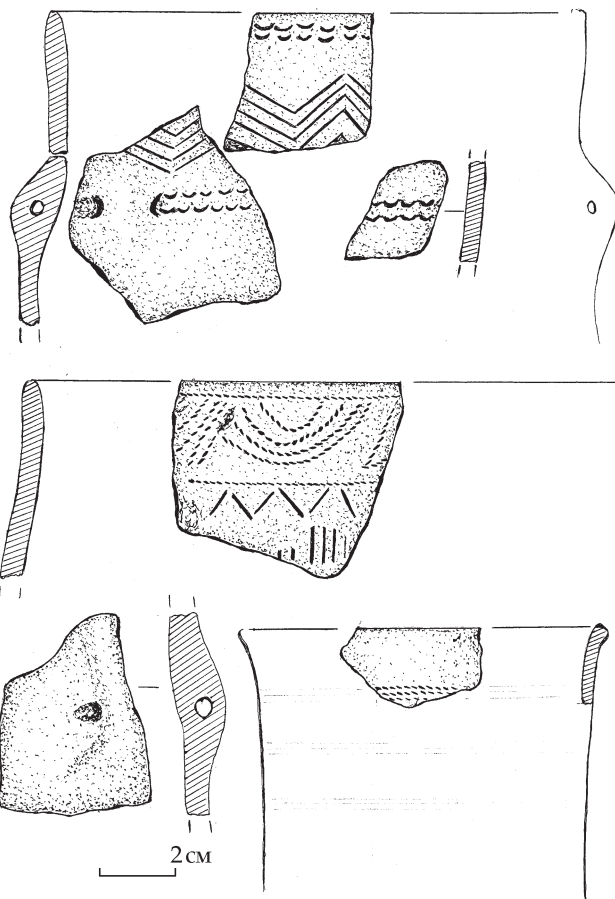

Рис. 2. Матеріали з пам'ятки «Крупа 5»

і висоту 3 м у східній частині та поступово спадає до 2 м у західній частині, де плавно зникає.

На захід від південно-східної платформи 2 розташована південно-західна земляна платформа 3, яка значною мірою зруйнована. Із північного боку до неї прилягає вал, який орієнтований чітко на північ та має довжину біля 90 м. Вал розташований по краю природного майданчика, висота якого сягає 10 м. Вал частково зруйнований, його північно-західна частина починається від різкого залому природного майданчику і проходить лінією на схід з відхиленням у сторону півночі. Довжина валу біля 130 м. Північно-східна сторона практично повністю зруйнована, її довжина біля 70 м і має форму дуги увігнутої всередину замкового простору. Схил пагорба пологий та має сліди численних вкопів.

Під час візуальних розвідок на поверхні замчища виявлено кераміку литовсько-польського періоду та кінця ХІХ — початку ХХ ст. Керамічний комплекс часів Речі Посполитої представлений фрагментами димленого посуду, який виконаний на швидкому гончарному крузі та має заглажену чи підлощену поверхню.

Пам'ятка «Крупа 5» в історіографії відома як городище давньоруського часу ХІ—ХІІ ст. і багатощарове поселення: культури кулястих амфор енеоліту, стжижовської і тшинецько-комарівської культур доби бронзи. Пам'ятка знаходиться в с. Крупа на північній околиці села в урочищі «Висланка» на мисоподібному виступі правого берега р. Стир. На пам'ятці було проведено шурфування з

метою підтвердження хронологічної приналежності. Стратиграфія: 0,00—0,05 м — дерн, на поверхні виявлено фрагменти кераміки давньоруського періоду та литовсько-польського часу; 0,05—0,5 м — чорнозем, на цьому рівні виявлено два інвентарних безінвентарних поховання. В обох випадках скелети розташовувались горілиць, головою на південний-захід, руки зігнуті у ліктях. Поруч з похованнями виявлено цвяхи Т-подібної форми; 0,5—0,9 м — темно-сірий гумусований суглинок, в шарі виявлено крем'яні виробы та фрагменти ліпної кераміки енеоліту та епохи бронзи (рис. 2); 0,9—1,4 м — світло-сірий суглинок, на цьому рівні виявлено фрагменти ліпної кераміки культури кулястих амфор; 1,4—1,5 м — світла глина з вкрапленнями печини та вугликів; нижче, материкова світла глина. Таким чином, в ході робіт засвідчено наявність культурного шару енеоліту, епохи бронзи, давньоруського періоду та пізньосередньовічного часу.

Буяни. Продовжено роботи по дослідженню пам'ятки Буяни 8. На північ від шурфа 1 було закладено шурф 2 розмірами 2 × 4 м. Стратиграфія порушена численними кореневими системами дерев та пізніми вкопами: 0,00—0,05 м — дерн; 0,05—0,5 м — темно-сірий гумусований суглинок, в шарі виявлено кераміку давньоруського періоду та два безінвентарних поховання. В обох випадках скелети були розташовані горілиць, орієнтовані головами на захід, руки зігнуті у ліктях; 0,3—0,65 м — сірий гумусований суглинок, в шарі виявлено значну кількість людських кісток; 0,65—0,7 м — світло-сірий суглинок, що переходить у жовту материкову глину.

О. Сілаєв

АРХЕОЛОГІЧНИЙ НАГЛЯД НА ОБ'ЄКТАХ ЛОКАЧИНСЬКОГО ГАЗОВОГО РОДОВИЩА

Експедицією НДЦ «Рятівна археологічна служба» ІА НАНУ проведено нагляд на об'єктах облаштування газового родовища в Локачинському р-ні Волинської обл., які потрапили в межі охоронних зон нововиявлених об'єктів культурної спадщини. Усього було проведено дослідження на чотирьох ділянках, де площа розкопів складала від 30 до 94 м².

Міжгір'я 1. Багатощарове поселення вперше виявлене співробітниками НДЦ «РАС» у

серпні 2016 р. за 1,6 км на північний захід від с. Міжгір'я Марковицької с/р Локачинського р-ну. Цьогорічні дослідження проведені на площі 30 м², розкоп закладено на північно-західному краю пам'ятки, паралельно до прокладеної траншеї шлейфу-газопроводу. Потужність простеженого культурного шару в місці розкопу становила від 0,38 до 0,45 м. Зафіксовано концентрацію археологічних матеріалів доби бронзи та давньо-